

УДК 594.1

**ПЕРЛІВНИЦЕВІ (MOLLUSCA: BIVALVIA: UNIONIDAE)
БАСЕЙНУ РІЧКИ ТЕТЕРІВ**

Ю.П. Сікайло¹, О.В. Павлюченко²

^{1,2}Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. В. Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна

Молюски є важливою складовою ланкою трофічних ланцюгів, оскільки, забезпечуючи себе їжею, вони дають початок детритним ланцюгам живлення, відіграючи при цьому вагомий роль в процесах самоочищення води [2]. Значна кількість цих безхребетних є об'єктом живлення риб та деяких водних та водно-болотних тварин [5, 7]. Крім цього, молюски є хазяїнами низки ендобіонтів (паразитів та коменсалів), що використовують цих безхребетних для прикріплення, як середовище існування та джерело власного живлення [1].

Кожна з річок басейну Тетеріва має свій специфічний гідрологічний та гідрохімічний режим. Все це значно відбивається на видовому складі та чисельності молюсків. У зв'язку з цим дослідження молюсків вищезгаданих водойм є актуальним і необхідним для виявлення закономірностей функціонування малакоценозів при значній динаміці природних та штучно створених екологічних умов.

Матеріалом для досліджень слугували власні збори авторів, здійснені у водоймах з басейну р. Тетерів. Збір і транспортування молюсків здійснювали за загальноприйнятими методиками. У місцях збору молюсків методом площадок визначали щільність поселення особин, характер донних відкладів, швидкість течії, глибину знаходження тварин. Градацію абіотичних чинників прийнято за В.І. Жадіним [3]. Визначення видової належності молюсків виконано згідно західноєвропейської системи молюсків.

За літературними відомостями у водоймах басейну р. Тетерів у 90-х рр. XX ст. зареєстровано 18 видів *Unionidae* (*Batavusiana* – 3, *Unio* – 5, *Colletopterum* – 4, *Anodonta* – 3, *Pseudanodonta* – 3) [6]. Проте вже до початку XXI ст. відмічено 16 видів молюсків цієї родини [4]. У працях дослідників за цей період вказано ареали окремих видів уніонід, звернуто особливу увагу на вразливі та рідкісні види родини *Unioninae*, до яких відносяться *A. cygnea* і *P. complanata*.

Сучасні дослідження перлівницевих Житомирщини представлені в роботах Янович Л.М. [8]. Автор вивчає рідкісні та вразливі види перлівницевих цього регіону. Значну увагу дослідник приділяє з'ясуванню поширення та екології *Unio crassus*, а також родів *Pseudanodonta* та *Anodonta*.

Під час проведеного дослідження виявлено перлівницевих, що належать лише до родів *Unio* та *Anodonta*. Щільність поселення *Unio pictorum* та *Unio conus* у р. Гнилоп'ять (м. Бердичів) становить 3 і 4 екз./м² відповідно. Глибина знаходження молюсків 0,3-0,5 м. В даному місці збору відмічено піщані, кам'янисто-піщані донні відкладення.

У наших зборах відсутні представники роду *Pseudanodonta*. Цей рід характеризується мозаїчним поширенням на території України і зустрічається досить рідко.

Через істотні зміни навколишнього середовища малакофауна України зазнає суттєвих змін. Більшість дослідників відзначають збіднення як якісного, так і кількісного складу. Нами підтверджено, що у водоймах басейну р. Тетерів зустрічальність *Unionidae* знижується.

Література

1. Здун В. І. Личинки трематод у прісноводних молюсків України / В. І. Здун – Київ : Видавництво АН УРСР, 1961. – 143 с.
2. Климов А. Ф. Функциональная экология пресноводных двустворчатых моллюсков / А. Ф. Климов // Тр. Зоологический Ин-та АН СССР. – 1981. – Т. 96. – 247 с.
3. Жадин В.И. Моллюски семейства Unionidae / В.И. Жадин. – М.-Л.: Изд-во АН СССР, 1938. – 167 с.
4. Мельниченко Р.К. Особенности экологии и морфологии *Pseudanodonta* (*Bivalvia*, *Unionidae*) фауны Украины / Р.К. Мельниченко, Л.Н. Янович, А.В. Корнюшин // Вест. зоологи. – 2001. – №3. – Т.35. – С. 61–70.
5. Северенчук Н. С. Использование кормовых ресурсов Каневского водохранилища бентосоядными рыбами / Н. С. Северенчук, О. Г. Кафтанникова // Гидробиол. журн. – 1983. – Т. 19, № 6. – С. 26–30.
6. Стадниченко А. П., Дяченко Т. В. К фауне и экологии перловицевых среднего течения реки Тетерев // Деп. УкрНИИНТИ №753. – Ук 91. – 17 с.
7. Шерстюк В. В. Беспозвоночные как кормовые объекты рыб / В. В. Шерстюк, Н. С. Северенчук // Беспозвоночные и рыбы Днепра и его водохранилищ. – Киев : Наукова думка, 1989. – С. 117–136.
8. Янович Л.М. Розмноження перлівницевих в умовах Центрального Полісся України. Спец.030008 – зоологія. Автореф. дис. канд. біол. наук. – К., 1998. – 16 с.